

GEBOGEN OVER DE ATLAS: *PSEUDOCITOCYBE OBBATA* EN *CLITOCYBE BARBULARUM*

Leo Jalink

Nationaal Herbarium Nederland, Postbus 9514, 2300 RA Leiden

Jalink, L. 2000. Poring over the Atlas. *Coolia* 43(3): 160-161.

Inspired by the recently published atlas of the distribution of fungi in the Netherlands, the author checks some of his favourite areas (the coastal dunes) and species (*Pseudoclitocybe obbata*, *P. cyathiformis* and *Clitocybe barbularum*). There is plenty to discover.

U heeft ze vast al gezien, die twee struise delen van de verspreidingsatlas (NMV, 2000). Weer zo'n mijlpaal in de geschiedenis van de NMV. Voor het eerst de kaartjes van bijna alle soorten uit het Overzicht (Arnolds *et al.*, 1995) bijeen.

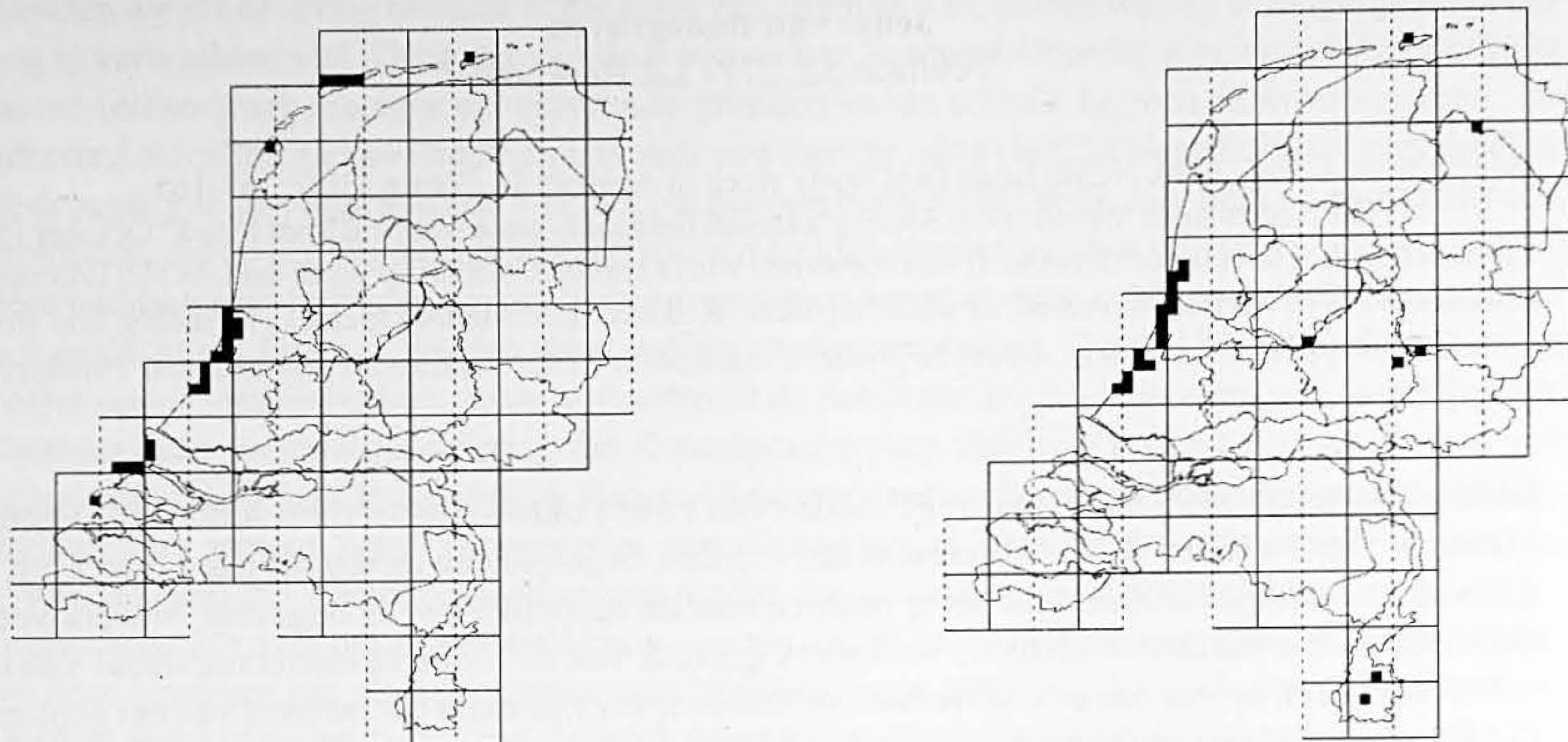
Zo'n atlas roept heel wat op. Witte plekken op de kaartjes kijken je verwijtend aan: je weet zeker dat je die soort daar gevonden hebt, maar hoe komt het dat die waarneming niet tot het karteringsbestand is doorgedrongen of te laat? Het goede voornemen om dit jaar wat regelmatig de gegevens in te voeren en op te sturen is snel gemaakt, maar ja.... als de koelkast weer vol ligt, is het voornemen ook even snel weer vergeten.

Maar wat de atlas vooral oproept is verbazing en verwondering. Sommige soorten blijken veel algemener en wijder verspreid dan ik ooit had durven denken. Van de Bruine satijnzwam (*Entoloma sericeum*) had ik het beeld dat het een typische duinsoort was. Hij is immers de hele herfst en vaak de winter door tot eind februari toe in grote aantallen in duingraslanden te vinden. Vrijwel alle duinhokken in Nederland zijn dan ook zwart van deze soort (letterlijk en figuurlijk), maar daarnaast laat het kaartje in de atlas zien dat de Bruine satijnzwam ook in heel wat hokken in het binnenland is aangetroffen.

Daar tegenover staat dat andere soorten waarvan ik dacht dat ze niet zo heel bijzonder waren ineens een heel beperkte verspreiding blijken te hebben. Zo'n soort is de Roetzwarte schijntrechter (*Pseudoclitocybe obbata*), die in de duinen van Den Haag tot Castricum gevonden wordt. In mijn favoriete excursiegebied, de duinen tussen Den Haag en IJmuiden, is de Roetzwarte schijntrechter in mosrijke graslanden en bermen geen ongewone verschijning, maar dat is geen wonder want deze duinen liggen helemaal in het verspreidingsgebied van deze soort. Toch zijn lang niet alle waarnemingen van mij of Marijke Nauta.

De Roetzwarte schijntrechter is een typische soort van late herfst en winter. Ruim driekwart van alle waarnemingen komt uit de maanden november en december. De soort komt op zijn vroegst in oktober en bij gunstig weer is hij in januari en februari nog regelmatig te vinden. Waarschijnlijk blijft deze soort door zijn winterse seizoen heel vaak onopgemerkt. Mogelijk speelt ook verwarring met de Bruine schijntrechter (*Pseudoclitocybe cyathiformis*) een rol. De kaartjes van beide toch vrij zeldzame soorten vertonen opvallend veel overlap. Beide soorten lijken vrij sterk op elkaar: het zijn vrij forse en langstelige trechterzwammen met duidelijk amyloïde sporen; deze zijn bij de Roetzwarte schijntrechter iets breder elliptisch dan bij de Bruine. Daarnaast is er nog een verschil in de steelbekleding, maar dat is vaak niet zo duidelijk.

Nu we het toch over wintersoorten hebben kunnen we ook eens even kijken naar een andere typische duinsoort, de Duinmostrechterszwam (*Clitocybe barbularum*). Deze soort is van september tot maart te vinden in mosrijke duingraslanden; ruim tweederde van alle waarnemingen betreffen de maanden november en december. In de duinen van Den Haag tot Zandvoort is deze soort in de late herfst en winter een vrij algemene verschijning. Mijn ervaring is dat de soort in het

Figuur. Verspreidingskaartjes van *Clitocybe barbularum* en *Pseudoclitocybe obbata*.

goede seizoen ook in andere duingebieden meestal wel te vinden is en ik verwacht dan ook dat de hele kust wel zwart zal zijn van de stippen. De kaart in de voorlopige atlas bevestigt het beeld van een echte duinsoort: er staan uitsluitend stippen langs de kust, van Schouwen tot Schiermonnikoog. Maar er zijn ook nog hele stukken kust wit: hoog tijd voor winterexcursies in die duingebieden dus.

Al bladerend door de verspreidingsatlas kom je behalve echte duinsoorten bijvoorbeeld ook poldersoorten tegen en als je goed kijkt kun je ook de loop van rivier- en beekdalen herkennen. Is dat niet het Dommeldal op het kaartje van de Melige stuifzwam (*Lycoperdon lividum*)? Gebogen over de atlas valt er nog heel wat meer te ontdekken, maar dat bewaar ik voor een volgende keer.

Literatuur

- Arnolds, E., Kuyper, Th.W., Noordeloos, M.E. 1995. Overzicht van de paddestoelen in Nederland. Uitgave NMV.
- Nederlandse Mycologische Vereniging. 2000. Verspreidingsatlas - kaartenbijlage overzicht van de paddestoelen in Nederland. Uitgave NMV.